

İlköğretim Öğrencilerinin Kullandığı Çatışma Çözme Yöntemleri ve İlköğretimde Çatışma Çözme Programlarına Duyulan Gereksinme

Asude BİLGİN*

ÖZET

Bu çalışma ilköğretim öğrencilerinin çatışma çözme yöntemlerini saptamak ve çatışma çözme taktiklerini öğrenmeye duydukları ihtiyacı belirlemeye yöneliktir.

Bu amaçla 82 öğrenciye çözülmemiş bir çatışma durumu verilmiş ve öğrencilerin tepkileri değerlendirilmiştir. Sonuçlar öğrencilerin hiçbirisinin tam çözüm taktiğini kullanmadığını, dolayısıyla bu taktikleri öğrenme ihtiyaçlarını ortaya çıkarmıştır.

Anahtar Sözcükler: Çatışma çözme taktikleri, çatışma çözme programları, temel eğitim.

SUMMARY

The Conflict Resolution Strategies of Primary School Students And The Need For Conflict Resolution Programs

This study examined the conflict resolution strategies of primary school students. For this purpose 82 primary school pupils from the 4th and 5th. grades (38 girls and 44 boys) were given on unresolved conflict situation by means of paper and pencil and they were asked to resolve the situation. The responses of students were evaluated and it has been clarified that no one used negotiation to resolve the conflict. This stresses the need of the primary school students to be taught the strategies of successful conflict resolution.

Key Words: Conflict resolution strategies, conflict resolution programs, primary education.

* Yrd. Doç. Dr.; Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

GİRİŞ

Birden fazla insanın bulunduğu her ortamda potansiyel bir çatışma söz konusudur. İnsanlar arasında bireysel farklar vardır, bu nedenle de olaylara bakış açıları, istek, ilgi ihtiyaç ve değerleri farklı farklıdır. Bu fark çatışmaya yol açabildiği gibi ihtiyaçların aynı olması, aynı şeyi isteme de çatışmaya yol açabilir. Çatışma bir uyumsuzluk yaratır. Uyumsuzluk da yanlış biçimde insan ilişkilerinin gelişmesi için gerekli bütünlüğe zarar verici diye düşünülür. Shantz (1987) çatışmanın saldırganlıkla yalın bağı nedeniyle olumsuz görüldüğünü oysa çatışmanın saldırganlıktan farklı davranışlarla da kendini gösterdiğini dile getirmektedir.

Yalom, grup üyelerinin toleransını aşan çatışmanın zararlı olabileceğini, ancak reddetme ya da bastırmanın ilişkilerin gelişmesini büsbütün durduracağını ifade etmiştir. Ona göre çatışma, insan yaşamına ve topluluklara "dram, heyecan, değişim ve gelişme" getirir. Benzer şekilde Cowger'da çatışmanın insanların rahatsız ederek değişme ve gelişme için fırsatlar yarattığını söylemiştir. Daha da ötesi Jandt "çatışma yoluyla ki mevcut norm ve davranışlar tartışılmış ve değiştirilmiş ve yine çatışma yoluyla biz böylesine yaratıcı ve yenilikçiyiz" demiştir. Maynard birinci sınıf çocuklarıyla yaptığı bir çalışma sonucu sosyal çatışmanın çocuklarda grupların oluşmasına yardım ettiğini, bu yolla çocukların grubun sosyal organizasyonunu öğrendiğini, sosyal yapı, otorite ve arkadaşlığı kavradığını dile getirmiştir (Aktaran: McClure, Miller ve Russo, 1992).

Yetişkin gruplarda çatışma genellikle güç, kontrol, bağımlılık bağımsızlık ve liderliği ele geçirme nedenleriyle ortaya çıkar. Çocuk ve yetişkin arasındaki çatışmalar da yine yetişkinin otorite yaklaşımıyla yakından ilgilidir. İnsanlar otorite figürüne yaklaşırken onların nasıl davranacağına ilişkin bir önyargıya sahiptir. Lider, grup üyelerinin beklentilerini karşılayamazsa üyeler engelleme, kızgınlık, karmaşa ile tepki verirler. Çocuklar da benzer şekilde otoriteden güven, kontrol, belli bir mesafe beklerler. Bu karşılanmadığında çatışma da ortaya çıkar. Ancak onlar öfkelerini yetişkinlerden farklı ifade ederler. Örneğin; sık sık kavga ederler. Çünkü duygularını sözel olarak ifade etme yeterlilikleri henüz yoktur. Fiziksel cezannın iyi bir çatışma çözüme yöntemi olduğunu düşünürler. Yüksek sesle konuşma, koşarak kaçma, sandalyeleri oynatma, yerinden fırlama çocukların yetişkinlerden farklı gösterdikleri tepkilerdir. Barville'e göre (Aktaran: Arrington, 1987) çocuklar çatışmaları tartışarak çözecek sosyal becerilere sahip değildir. 6., 7. ve 8. sınıflarda kavgalar azalır, sözel değerlendirmeler artar. Bir çatışmanın çözümünün iki tarafın mutluluğuna bağlı olduğunu görmeye başlarlar. Basit bir ifadeyle: "Birisi bir oyun oynamak istiyor, ben başka bir oyun. Şu halde önce senin oyununu, sonra benim oyunumu oynayacağız. Böylece herkes istediğini almış olacak." "Geri çekilme de bu

yaştaki çocuklar tarafından sıklıkla kullanılmaktadır. Çatışmayla başa çıkmak için mantığa bürüne, bastırma, telafi, yer değiştirme, yadsıma sık kullanılan savunma biçimleridir (Aktaran: McClure ve ark., 1992).

Sınıfta Çatışma

Çatışma çocuklar için grup ortamlarında dolayısıyla sınıfta son derece normal ve doğaldır. Çatışmanın yönetim biçimi çocuklara çatışma çözme yeteneklerini öğretir ve bu yöntemler yaşamlarındaki diğer çatışma durumlarına yansıtılır. Edelson (Aktaran: McClure ve ark., 1992) başarılı çatışma çözümünde tek kriterin olumsuz sonuçların ve problemlerin azaltılarak olumlu sonuçların ortaya çıkması olduğunu söylemektedir. Shantz (1987), başarılı bir çatışma çözümünün iki tarafın mutlak doyumuyla mümkün olduğunu ifade etmiştir.

Çatışmalardan arınmış, huzurlu bir sınıf ortamının özellikleri şunlardır (Gürkaynak ve ark., 1998):

- İşbirliği yapma: Öğrenciler birlikte çalışıp birbirlerine güvenir ve yardım ederler.
- Hoşgörülü olma: Öğrenciler birbirini hoşgörür, önyargıları yoktur.
- Duyguları ifade etme: Öğrenciler mutluluk, mutsuzluk, öfke gibi duygularını aşırılığa ve saldırganlığa kaçmadan dile getirebilirler.
- Uzlaşma: Öğrenciler çatışmaları çözme yollarını bilir ve uygularlar.

Sınıf içi çatışmaların nedenlerini 6 grupta toplayabiliriz:

- 1) Yarışmacı atmosfer: Öğrenciler rekabet halindedir, birbirlerine güvenmezler.
- 2) Hoşgörüsüz atmosfer: Sınıfta düşmanca bir hava vardır. Yalnızlık ve çeteleşme söz konusudur.
- 3) İletişim sorunları: İletişim sorunları çatışmalarda en önemli rolü oynarlar. Diğerinin duygu, davranış ve düşünceleri yanlış algılanıp yorumlandığında çatışmanın temelleri de atılıyor demektir. Öğrenciler istediklerini etkili biçimde anlatmayı bilmezler veya ürkerler, aynı zamanda dinlemeyi de bilmezler.
- 4) Duyguların ifade edilememesi: Çatışma daima bir duygusal temel barındırır. Eğer öğrenciler duygularını tanıyamıyor veya ifade edemiyorlar, bastırıyorsa çatışmalar büyüyecektir.
- 5) Çatışma çözme (uzlaşma) becerilerinin olmayışı: Çocukların bu becerileri geliştirebilmelerinin temel ve ilk yolu günlük yaşam içinde yetişkinleri gözlemeleri ve taklit etmeleridir. Yine yetişkinlerin tepkileriyle bu tür beceriler pekişir veya söner. Anne-babalar ve öğretmenler önemli modeller

ve yönlendiriciler olarak çocuğun bu davranışlarının oluşmasında ya da oluşmamasına neden olurlar.

6) Öğretmen tarafından gücün kötüye kullanılması: Öğretmenin elindeki gücü sınıf içinde yanlış ve otoriter biçimde kullanması sınıfta güvensizlik ve korkuya, böylece pek çok çatışmaya yol açacaktır.

Yukarıdaki altı kategoride sözü edilen sorunların ortaya çıkmasında (veya çıkmamasında) sınıf öğretmenlerinin belirleyici bir rolü vardır. Bu çalışmanın amacı ilköğretim öğrencilerinin kullandığı çatışma çözme yöntemlerini anlamaya çalışmaktır. Öğrencilerin sağlıklı çatışma çözme yöntemlerine sahip olmamaları durumunda, çatışma çözme yöntemlerinin öğretilmesine yönelik programların uygulanması gerekliliğine dikkat çekilmesi planlanmıştır.

YÖNTEM

Denekler

Bu çalışmada Bursa İli Hamzabey ilköğretim okulundan rastgele seçilmiş 82 (38 kız, 44 erkek) 4. ve 5. sınıf öğrencisi ile çalışılmıştır. Hamzabey İlköğretim Okulu orta sosyo-ekonomik düzeyde öğrencilerin devam ettiği bir okul olarak değerlendirilmiştir.

Araç ve Süreç

Öğrencilere en sık yaşadıkları çatışmalar kağıt-kalem aracılığıyla sorulmuş, en sık rapor etiketleri çatışmalardan oluşturulan bir senaryo kaleme alınarak sonuçlanmamış biçimde bırakılmış ve öğrencilerden tamamlamaları istenmiştir. Hamzabey İlköğretim Okulu orta sosyo ekonomik düzeyde bir okul olarak kabul edilmiştir. Öğrencilerin tamamladığı senaryo aşağıdadır:

"Mehmet televizyonda güzel bir çizgi film izlerken ablası geldi ve başka kanaldaki bir dizi filmi izleyeceğini söyledi. Mehmet kanalı asla değiştirmek istemiyor, ablası diretiyordu. Mehmet'in şimdi ne yapacağını

Çatışma çözme stratejileri kuramında kullanılan 5 çatışma çözme taktiği öğrencilerin çatışma çözme yöntemlerini sınıflandırmada kullanılmıştır (Johnson ve Johnson, 1994):

1) Zorlama: Fiziksel veya sözel şiddet kullanarak sorunu kendi yönünde çözme denemesi. (1 Puan)

2) Çekilme: Sorun yokmuş gibi davranarak, uzak durmaya çalışarak, küserek durumu yürütme çabası. (2 puan)

3) Yatıştırma: Karşı tarafla konuşarak rica ederek ya da yalvararak, sorunun yakında çözüleceğini söyleyerek çatışmayı şimdilik çözme çabası. (3 puan)

4) Uzlaşma: Konuşarak iki tarafın birleşebileceği ortak noktayı bulma davranışı. (4 puan)

5) Tartışarak tam çözüme ulaşma: İki tarafın da birbirleriyle empati kurarak, ihtiyaçlarını anlamaya çalışması, konuyu müzakere ederek her iki tarafın ihtiyaçlarının giderilmesi. (5 puan)

Öğrencilerin tüm tepkileri iki psikoloji doktoru tarafından bağımsız olarak kodlanmıştır. Uyuşma düzeyi % 93 olmuş ve bu kabul edilebilir bulunmuştur.

SONUÇLAR

Sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir:

	SENARYO						
	KIZ	%	ERKEK	%	TOPLAM	%	Z
Zorlama	10	26.32	17	38.64	27	32.93	1.33
Geri çekilme	14	36.84	15	34.09	29	35.37	0.22
Yatıştırma	4	10.52	7	15.91	11	13.41	0.83
Uzlaşma	10	26.32	5	11.36	15	18.29	2.14*
Tam Çözüm	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0.000
Toplam	38	100.00	44	100.00	82	100.00	

* $p < 0.05$

Sonuçlar öğrencilerin en çok kullandığı çatışma çözme yönteminin % 32.93 ile zorlama yöntemi olduğunu göstermektedir. Bu yöntemde kızlar ve erkekler arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($p > 0.10$). Geri çekilme % 35.37 ile en çok kullanılan ikinci yöntemdir. Bunda da kızlar ve erkekler arasında anlamlı bir fark yoktur ($p > 0.10$). Yatıştırma % 13.41'lik küçük bir kullanıma sahiptir ve kızlarla erkekler arasında anlamlı fark yoktur ($p > 0.10$). Uzlaşma stili öğrencilerin % 18.29'u tarafından kullanılmaktadır. Ancak bu kategoride kızlar ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p < 0.05$). Kızların % 26.32'si uzlaşmaya yönelirken erkeklerin ancak % 11.36'sı bunu yapmaktadır. Karşısındakinin bakış açısını alma biçimindeki tam çözüm yöntemine hiç rastlanmamıştır.

TARTIŞMA

Bu sonuçlar ilköğretim öğrencilerinin kendini karşısındakinin yerine koyarak onun ihtiyaçlarını da anlayabilme davranışını geliştiremediğini

göstermektedir. Zorlama ve geri çekilme en sık kullanılan yöntemlerdir. Bu durum çocukların çatışma çözme yöntemlerini öğrenme ihtiyacını ortaya koymaktadır.

Öğretmenlerin sınıfta tartışma çıkınca gösterdikleri davranışlar şu şekilde sınıflanmıştır.

1) Katı ve yaptırımcı yaklaşım: Çatışmayı çözmek üzere öğretmen kendince en uygun çözümü gerçekleştirmek üzere emir verir ve yerine getirilmesini bekler.

2) Sorun çözme yaklaşımı: Öğretmen çatışma varsa sorun var demektir diye düşünür ve bunun hep birlikte yapılabileceğine inanır. Böylece çözüm yolları üretilir, ilişkiler güçlenir.

3) Anlaşma (Uzlaşma) yaklaşımı: Öğretmen öğrencileri dinler ve tarafların ortak bir noktada buluşmaları için bazı şeylerden vazgeçmelerini ister.

4) Yatıştırma yaklaşımı: Sınıfta barışçıl ve sakin bir ortamı korumak için öğrencilerin çatışmalarının üzerinde durulmaz ve bunlar önemsiz bulunur. Dikkatler başka yöne çekilir.

5) Görmezden gelme yaklaşımı: Öğretmen öğrencilerin çatışmaları kendi aralarında çözmelerinden yanadır. Sorunları görmezden gelir. Öğrenciler davranışlarının sonuçlarına da katlanmak zorundadırlar.

Öğretmenin kullandığı çatışma çözme yöntemlerini bilmesi çok önemlidir. Böylece bir ya da iki yaklaşımda takılıp kalmaz, daha yapıcı yolları deneyebilir (Gürkaynak ve ark., 1998).

Öğretmen ve öğrenci arasındaki çatışmaların en önemli nedeni öğretmen ve öğrenci arasındaki kültürel açıklıktır. Birçok öğretmen uzun zamandır sistem içindedir ve orta sınıftan gelir. Öğretmen ve öğrenci arasında çatışma çıkar, çünkü öğrenciler, değerleri, yaşam biçimleri, dil ve davranışları ile öğretmenlerden farklıdır. Bir çok öğretmen öğretme stillerini öğrencilerin öğrenme stillerine uyduramazlar ve onların davranışlarını hoşgörüyü karşılayamazlar. Özellikle ergenliğe doğru ilerleyen sınıflarda öğretmenler asla anlayamadığı temel çatışma kaynağı şudur: Akran grubunun düşünceleri bu yaşlardaki çocuk için çok önemlidir. Bu nedenle öğrenciyi arkadaşları içinde eleştirmek kabul edilemez bir durumdur ve öğretmen ile öğrenci arasında bir uçurum açar (Lyon, 1991).

Sonuçta çatışma önemlidir ve hem eğitimi önemli ölçüde etkiler hem de öğrencilerin yaşamları boyunca kullanacağı çatışma çözme yöntemleri geliştirmesine neden olur. Bu nedenle çatışma çözümleme ve arabuluculuk eğitimine yönelik programlar geliştirilmektedir. Bunlar yenidir ve etkinlikleri hakkında henüz yeterli kanıt yoktur. Okul yöneticileri ve öğretmenler bir

çatışma çözme programı geliştirme ya da uygulamadan önce çatışma çözümlerinin ilkelerini anlamak zorundadır.

Cornelius (1989) herkesin doyum alabileceği başarılı bir çatışma çözümünün şu aşamalarının izlenmesiyle mümkün olabileceğini söylemektedir:

1. Aşama: Çatışmaların altında yatan ihtiyaçları bulmaya çalışmaya yöneliktir. İki taraf da konuşarak bu davranışın ardındaki ihtiyaçlarını dile getirirler.

2. Aşama: Farklılıkları ve kesişen noktaları bulmakla ilgilidir.

3. Aşama: Herkesin daha çok kazanacağı yeni seçenekler üretmeyi içerir.

4. Aşama: Birbirini karşıt değil partner olarak görüp birlikte amaca ulaşmak için çalışmaktan sözeder. Böylece herkesin ihtiyacı tanımlanır, kabul edilmeye çalışılır, diğerinin değerleri kendininki gibi anlamaya çalışılır.

Çatışma çözme programları incelendiğinde hemen hepsinde ortak anahtar sözcükler vardır. Bunlar şöyle sıralanabilir: Birlikte öğrenme, empati, aktif dinleme, rol oynama, arabuluculuk.

Birlikte öğrenme, çatışma çözme programlarında çok başarılı olduğu kanıtlanmış bir yöntemdir. Birlikte öğrenme küçük yüzyüze gruplarda öğrencilerin birlikte çalışmasıdır. Küçük gruplar çeşitli biçimlerde oluşturulabilir. Örneğin; sayı saydırma (öğrenciler sırayla limitlenmiş bir sayıya kadar, bu limit tekrarlanarak saydırılır, daha sonra tüm 1'ler 2'ler, 3'ler v.b. biraraya gelsin denir). Gruplar yapılandırılmış veya yapılandırılmamış olabilir. Bir projede çalışabildikleri gibi açık uçlu, yaratıcı etkinlikler de geliştirebilirler. Sosyal beceriler böyle küçük grup çalışmalarıyla çok etkili biçimde öğretilir. Çocuklar, öğretmenden, birbirlerinden ya da hep birlikte öğrenirler (Jordan ve Le Métais, 1997).

Empati, iletişime kalite veren şeydir. Empati iki kişi arasında diğerinin güdü ve duygularını anlamayı sağlayacak akımdır. Tehdit, emir, eleştiri, nasihat, soru sorma, yönetmek için ödül verme, duruma teşhis koyma, konuyu konuşmayı reddetmek, konuyu değiştirmek gibi davranışlar empatiyi, dolayısıyla iletişim öldüren davranışlardır. Birlikte olma, bir etkinliği paylaşma, zamanlamayı ayarlama, ortak konu bulma, iletişimi ve empatiyi kolaylaştırır.

İyi dinleme temel bir çatışma çözme becerisidir. Kendi bakış açınızı bir süre için bozarak, karşınızdakinin bakış açısına uyum sağlamak aktif dinlemedir. Bir kez yapmaya başlarsanız, karşınızdaki de bunu yapmaya başlayacaktır. İletişim bilgi gerektirir. Onun için durumu anlamadan anlamadım dememelidir. Problemi anlamaya çalışma, kontrol etme, özetleme, konuyu dağıtmama, duyguların altına çizme ve vücut dilini asla gözden kaçırmama bu işin püf noktalarını oluşturur.

Rol oynama durumu canlandırmayı sağlar. Bu, hem fiziksel aktiviteleri çok yüksek olan çocukların hoşuna gider hem de durumu daha iyi anlamalarına yarar. İkinci aşamada roller değiştirilir. Böylece taraflar birbirlerinin yerine geçerek durumu karşısındakinin açısından görme şansına sahip olacaktırlar.

Arabuluculuk daha çok uluslararası çatışmalarda sık duyduğumuz bir terimdir. Arabuluculuk, çatışma durumuyla ilgisi olmayan üçüncü bir kişinin barışçıl ve başarılı bir çözüme ulaşmak için tarafların durum tartışmasına katılmasıdır. Arabulucular çatışma, çatışma çözümü, iletişim ve problem çözme yöntemlerini özel olarak öğrenmiş kişilerdir. Genellikle çift kişi olarak çalışırlar. Öğretmenler ve kimi öğrenciler arabulucu olarak eğitilebilirler.

Çatışma çözme programları incelendiğinde, ilköğretimin tüm sınıfları için geliştirildikleri izlenmiştir. Bu programların aralarında farklar olmakla birlikte benzerlikler daha çoktur. Bunların hepsi önce çatışmayı tanımlar. Çatışma hepsinde doğal kabul edilir. Olumlu veya olumsuz sonuçları olduğu söylenir. Olumsuz sonuçlar, kavgı, şiddet, arkadaş kaybı gibi durumlara yol açarken, olumlu sonuçlar yeni şeyler öğrenme, değişme ve duygusal gelişmedir. Programların hepsi insan ilişkileri üzerinde durur. Öfkeyi kontrol etme, empati kurma, iletişim becerileri, problem taktiklerini öğretme kullanılan yöntemlerdir. Slee (Aktaran: Jordan ve LeMétais, 1997) sınıfta iyi bir sosyal ortamın yaratılmasının çok önemli olduğunu, çünkü sınıf ve okulun bozuk davranışların önlenmesinde temel oluşturduğunu ifade etmiştir.

Kuşkusuz her programın güçlü ve zayıf yönleri vardır. Okullar onları kendilerine uyum sağlayacak biçimde değiştirilebilirler (Carruthers ve ark., 1994) Johnson ve Johnson (1994) tüm öğrencilere çatışma çözme taktiklerini öğretmemiz için üç neden saymaktadır.

1 ° Okulları huzurlu, barışçıl, düzenli ortamlar haline getirerek yüksek kaliteli bir eğitime ulaşmak.

2 ° Çatışmanın güçlü potansiyelinden eğitim amaçlı yararlanarak, bilimsel merakını güdülenmesini sağlamak, problem çözmenin kalite ve yaratıcılığını geliştirmek.

3 ° Gelecek nesillerin, gelecekte karşılaşacakları çatışmaları ailevi, mesleki, toplumsal, ulusal ve uluslararası alanlarda başarıyla çözeceklerinden emin olmak.

Bunlara bir dördüncü nedeni de biz eklersek çatışma çözme yollarının müfredatın belirlediği amaçlara ulaşmamızı kolaylaştırabileceğini söyleyebiliriz. Bu amaçla öncelikle öğretmenler bu konuda bilinçlendirmelidir.

KAYNAKLAR

1. ARRINGTON, E.W.: (1987). Managing children's conflict: A challenge for the school counselor. *The School Counselor*, 3, 188-194.
2. CARRUTHERS, W.L.; SHULMAN, H., and SWENEY, B.: (1994, September, 24). *Adlerian psychology and peer mediation: A side-by-side comparison*. Paper presented at the South Carolina Annual Conference of Adlerian Psychology, myrtle Beach.
3. CORNELIUS, H.: and FAİRE, S.: *Everyone Can Win "How to Resolve Conflict"*. Simon Schuster, Australia, 1993.
4. GÜRKAYNAK, İ., GÖZÜTOK, D., AKİPEK, Ş., BAĞLI, T.M., ERHÜRMAN, T. ve ULUÇ, F.Ö.: (1998) *Yurttaş Olmak İçin: Öğretmen El Kitabı*. Umut Vakfı Yayınları.
5. JOHNSON, D.W., and JOHNSON R.T.: (1994). Constructive conflict in the schools. *Journal of Social Issues*. 50 (19), 117-137.
6. JOHNSON, D.W., and JOHNSON R.T., DUDLEY, B., MITCHELL, J. And FREDRİCSON, J.: (1997). The impact of conflict resolution training on middle school students. *The Journal of Social Psychology*, 137 (1), 11-21.
7. JORDAN, D.W., and LE MÉTAİS (1997). Social skilling through cooperative learning. *Educational Research*, 39 (1), 3-21.
8. KAĞITÇIBAŞI, Ç. (1997). *İnsan ve İnsanlar*, İstanbul: Duran Ofset Matbaacılık.
9. McClare, B.A., MILLER, G.A., and RUSSO, T.J.: (1992). Conflict within a children's grup: Suggestions for facilitating its expression and resolution strategies. *The School Counselor*, 39, 268-272.
10. SHANTZ, C.U.: (1987). Conflicts between children, *Child Development*, 58, 283-305.